

7. Саврасов М. В. Креативність суб'єкта навчально-професійної діяльності: метакогнітивний підхід : монографія. Слов'янськ-Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 398 с.
8. Саннікова О. П. Страцинська І. А. Комунікативна креативність інтерналів і екстерналів: порівняльна характеристика. *Наука і освіта*. 2013. №3. С. 149–153.
9. Чепелева Н. В. Особистісна підготовка практикуючого психолога. Основи практичної психології : підручник. К.: Либідь, 1999. С. 242–249
10. Brovchak, L., Starovoi, L., Shykyrinska, O., & Likhitska, L. (2020). The impact of symbolism of artistic works on tourism development. *International Journal of Hospitality and Tourism Systems*, 13(2). Retrieved from <http://www.publishingindia.com/ijhts/24/the-impact-of-symbolism-of-artistic-works-ontourism-development/870/6020/>
11. Brovchak Liudmyla, Starovoi Lesia, Likhitska Larysa, Todosienko Nataliia. Pedagogical potential of the arts complex in the process of the formation of aesthetic perception of junior pupils. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference*. Volume III, May 22th-23th, 2020. 97-108
12. Salovey P., & Mayer J.D. Emotional intelligence : Imagination, cognition, and personality. URL : <https://journals.sagepub.com/doi/10.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG>.

Тодосієнко Наталія,

кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)

ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Todosiienko Nataliia,

Candidate of Pedagogy, Associate Professor

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

DEVELOPMENT OF CREATIVE SELF-EXPRESSION OF PRE- SCHOOL CHILDREN THROUGH THE MEANS OF IMAGING ACTIVITIES

***Анотація.** У статті розкриваються особливості процесу образотворчої діяльності як засобу творчого розвитку особистості дитини, що підтверджує необхідність застосування образотворчого мистецтва в освітньому процесі закладів дошкільної освіти з метою естетичного розвитку дітей. Подано методичні рекомендації до організації процесу естетичного виховання та мистецького простору в закладі дошкільної освіти; розкрито механізм використання досвіду художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку в процесі використання нетрадиційних технік малювання. Автор презентує традиційні та альтернативні підходи до застосування творчого процесу малювання з дітьми дошкільного віку. Проведено дослідження використання нетрадиційних технік малювання як засобу активізації творчого самовираження дітей старшого дошкільного віку.*

***Ключові слова:** художня діяльність, образотворче мистецтво, дошкільний вік, інструменти малювання, малювання музики, нетрадиційні техніки малювання, образотворче мистецтво, самовираження, художньо-творчий розвиток дітей старшого дошкільного віку.*

Abstract. *The article reveals the peculiarities of visual activity as a means of creative development of a child's personality, which confirms the need to use visual arts in the educational process of preschool education institutions in order to develop children's creative self-expression. The author presents traditional and alternative approaches to using the creative process of drawing with preschool children. The article reveals the pedagogical potential of fine art as a means of creative self-expression of older preschool children. Methodological recommendations for the organization of the process of aesthetic education and artistic space in the preschool education institution are presented; the mechanism of using the experience of artistic and creative activity of preschool children in the process of using non-traditional drawing techniques is revealed.*

Keywords: *visual activity, fine art, creative self-expression, preschool age, drawing tools, drawing music, non-traditional drawing techniques, fine art, artistic and creative development of older preschool children.*

Постановка проблеми. Мистецтво, зокрема візуальне, відіграє важливу роль у формуванні культури дитини, оскільки воно узагальнює та відображає емоційний досвід і естетичне розуміння особистості життя; воно розвиває та розкриває психолого-педагогічні основи формування естетичного відношення дітей до різних явищ природи та буття під час зображувальної діяльності. Мистецтво є важливою частиною загальної культури народу, оскільки це вагомий і особливий спосіб образного засвоєння світу навколо нас. Крім того, роль наукових досліджень у формуванні естетичної культури, навчанні та вихованні підростаючого покоління, дітей та молоді постійно зростає в освітніх середовищах. Як зазначається в Державній Національній програмі «Освіта» Україна ХХІ століття, відкрите забезпечення можливостей духовного розвитку та формування інтелектуального та культурного потенціалу особистості є одним із важливих напрямків реформування національного виховання та освіти. Зростаюча соціальна роль всебічно розвиненої особистості як важливого носія нових ціннісних орієнтацій для суспільства, якому притаманні високий рівень розвитку культури та духовності, є результатом процесу гуманізації та демократизації освіти в сучасному світі.

Проблема дослідження актуальна завдяки ретельному аналізу наукових досліджень і ряду суперечностей, які виникають у реальній діяльності між реальними способами організації процесу творчого розвитку та художнього самовираження дітей дошкільного віку, потребами дітей у творчій діяльності та стереотипами щодо використання малювання як засобу стимулювання творчого самовираження дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні концептуальні положення в таких державних нормативних документах, як Закон України «Про освіту», «Концепція розвитку педагогічної освіти», «Стратегія національно-патріотичного виховання» та інших інструктивних документах Міністерства освіти та науки України, визначають такі актуальні завдання та гуманістичні ідеали розвитку сучасної педагогічної освіти. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті є парадигмою, яка підкреслює важливість творчого розвитку дитини в різних сферах життєвої діяльності. В ньому наголошено на тому, що дуже важливо створити середовище, яке сприяє

розвитку творчих здібностей дітей. У Законі України про культуру та «Базовому компоненті дошкільної освіти» «мистецтво» визначається як «творча художня діяльність у сферах: літератури, поезії, музики, образотворчого мистецтва» [1, с. 145].

Багато відомих педагогів і психологів, таких як В. Гагаріна, Н. Бабіч, Т. Дуткевич, Л. Суботіна, О. Пеклун і Л. Ткаченко, займалися дослідженням творчих здібностей особистості. В. Кремень, Л. Лук'янова та Н. Ничкало вважають, що одним із головних напрямків сучасної педагогічної науки є виявлення творчої активності та розвитку особистості дитини. Дослідження І. Бех, І. Зязюн, О. Кононко, О. Сухомлинська та Л. Артемова, Л. Масол, О. Поліщук і О. Рудницька з естетичного виховання особистості можуть розглянути психолого-педагогічний аспект творчого розвитку особистості.

Мета статті – дослідження *процесу образотворчої* діяльності як засобу творчого розвитку особистості дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Відповідно, малювання має бути використано як «засіб активізації творчого самовираження дітей дошкільного віку у освітньому процесі закладу дошкільної освіти з метою поліпшення процесу розвитку творчих здібностей» [3, с. 144]. Тому питання вивчення творчих здібностей дітей дошкільного віку та визначення методів і засобів, що забезпечують розвиток їхнього творчого самовираження, набуває особливої актуальності. «Наступність у навчанні та вихованні дітей дошкільного і молодшого шкільного віку» особливо важлива [2, с. 107]. Візуальне та музичне мистецтво стають все більш важливими засобами творчого розвитку та виховання дітей. Це підтверджує ідею про те, що мистецька діяльність повинна бути широко застосована в навчальному процесі початкової школи, щоб розвивати та розвивати творчі здібності дітей, а також формувати загальну естетичну культуру дошкільників. Діти залучаються до мистецької діяльності та зображувальної діяльності, що призводить до розвитку їхніх естетичних уподобань, цілісного світосприймання та ставлення до культурних надбань. У дошкільному віці формується ціннісне ставлення до природи, традицій, культури та навколишнього середовища. Крім того, розвивається інтерес до мистецтва, творчості, поезії та літератури, а також до самовираження. «Використання художньо-педагогічних технологій сприяє розвитку творчого мислення й важливих особистісних якостей у процесі розв'язання питань патріотичного виховання, пов'язаних із формуванням естетичної компетентності у дітей» [3, с. 134].

Таким чином, творчі заняття дитини є унікальною, традиційною та інноваційною формою спілкування з культурою. Естетичне розуміння світу також передбачає, що у дитини розвиваються позитивні почуття, які потім перетворюються на риси особистості. Творіння за законами краси є естетичною творчістю, тоді як творчість зображення є творчістю за законами добра та справедливості. «Формування духовно багатой людини, яка глибоко розуміє твори мистецтва, має високо розвинуті естетичні смаки, відчуває красу навколишнього світу та прагне до творчого перетворення дійсності за законами прекрасного. Це типово для дошкільного віку, коли відбувається активний розвиток мислення» [6, с. 242].

Отже, «важливого значення набуває також осмислення питань художньо-естетичного виховання, формування естетичної культури особистості; виховання у молоді національного характеру мислення, патріотизму, моральності, естетичної самосвідомості, духовного розвитку дітей та юнацтва; і виховання у молоді національного характеру мислення, патріотизму, моральності, естетичної самосвідомості. Розвиток почуттів і моральних якостей супроводжує формування уявлень особистості про світ, стосунки між людьми та себе. Основою моральної спрямованості особистості є те, що визначає її подальші дії» [3, с. 134]. Розвиток особистості дитини через мистецтво сприяє формуванню цілісного світогляду та створенню повноцінного морально-естетичного середовища для систематичного спілкування дошкільників з мистецтвом. Це призводить до позитивного результату, який полягає в тому, що є сильна сформованість факторів, які мотивують дітей до демонстрації своїх творчих здібностей.

Можна стверджувати, що мета впровадження арт-педагогіки в освітній процес полягає в тому, щоб використовувати світовий досвід для навчання та виховання дітей. Наприклад, є нові досягнення щодо методики зображувальної діяльності дітей; зміна розуміння мистецької освіти в дошкільних закладах; визначення основних проблем естетичного виховання та розвитку дітей дошкільного віку в мистецькому освітньому середовищі; використання художньо-педагогічних технологій; створення умов для соціальної та психологічної. Таким чином, творча діяльність дитини та її самовираження стають важливою частиною мистецької діяльності. «Діяльність, яка сприяє розвитку здібностей і творчому відтворенню, самовираженню особистості дитини» визначається як образотворча діяльність» [7, с. 84].

Так, для дітей старшого шкільного віку найкраще підійдуть найпростіші та цікаві із способів образотворення, зокрема малювання різних зображень за допомогою пальчиків. Цікавий малюнок можна просто отримати вмочивши пальчик або кілька пальців у підготовлену фарбу і на аркуші паперу залишити його відбиток. Зробити палчиками дитині інший візерунок теж можна: лінію, квітку, виноград, краплі дощу. Ще один варіант нетрадиційного малювання зображення долоньками. Практично різні об'єкти можна зобразити у такий нетрадиційний спосіб, для якого слід нанести фарбу на руку пензликом – різних кольорів і зробити відбиток дитячої долоньки на паперовому аркуші. На кожному відбитку домальовуються деталі. Захопливим виявляється і малювання за допомогою сухої жорсткої кисті. Кисть опускається у фарбу для відображення пухнастої шерсті тварини, колючок їжачка і інших таких фактур, підійде цей спосіб малювання. Важливо, щоб простір зображення був повністю і рівномірно розфарбоване.

Зацікавлює дошкільників спосіб малювання за допомогою звичайних ватяних паличок – дуже доступний і простий спосіб малювання, який підходить для зображення крапель дощу, розфарбовування листочків дерев, малювання яскравих різноманітних орнаментів та візерунків. Для такої роботи потрібно взяти ватяну паличку, потім слід вмочити її в фарбу, й залишити її відбитки на аркуші паперу в потрібній нам послідовності. Корисним для творчого розвитку дітей є ще один засіб навчання дітей малюванню – за допомогою поролонових паличок. Отже, поролон намотують на паличку або олівець, який закріплюється

нитками, замочується в фарбі і залишаються відбитки на аркуші, як і в попередньому способі. Також можна застосувати і різні кольори фарб, й тоді в результаті вийде дуже цікаве нетрадиційне колірне рішення дитячого малюнка.

Висновки. Отже, зображувальна діяльність є унікальною здатністю дитини створювати та правильно сприймати художні цінності Дітей в старших групах дошкільних установ можна знайомити з більш складними варіантами альтернативного малювання, які вимагають значно більшої уваги і зосередженості.. Образотворче мистецтво має значний вплив на творчий розвиток дітей, їхні смаки, інтереси та почуття. У цьому процесі важливим є створення естетичного середовища, яке сприяє творчій діяльності дошкільників, а також підтримка діалогу між дітками, вихователями та батьками. Це дозволяє дітям дошкільного віку проявляти творчий потенціал під час зображувальної діяльності.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Під. наук. керівн. Піроженко Т. О., авт. кол-в: Байер О. М., Безсонова О. К., Брежнева О. К., Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. 2021. 38 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Коваль Т. В. Виховання молодших школярів засобами української народної пісні в умовах Нової української школи. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 27. Том 3. С. 107-112.
3. Мальов С. В. Виховання патріотичних почуттів дітей молодшого шкільного віку в процесі формування естетичної компетентності. Патріотичне виховання в освіті та соціальній роботі: уроки минулого та сучасний погляд : зб. матер. міжвузівської науково-практичної конференції Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії 22 лютого 2024 року. Хмельницький, 2024. С. 134-138.
4. Половіна О. Н. Упровадження технологій художньо-творчого розвитку в арт-освіті дітей дошкільного віку. *«Арт-освіта дітей дошкільного віку: свобода, творчість, інтеграція»* обласний онлайн-семінар Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти 2020 рік, 28 жовтня, на базі Сумського ОІППО. URL: <https://www.narodnaosvita.sumu.ua>
5. Петришина Т. Ю. Роль вихователя в контексті перспективності й наступності дошкільної освіти та початкової школи. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти* : зб. матер. VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2022. Вип. 11. С.144 – 146.
6. Тодосієнко Н. Л. Педагогічне значення українського фольклору у патріотичному вихованні дітей молодшого шкільного віку. Патріотичне виховання в освіті та соціальній роботі: уроки минулого та сучасний погляд : зб. матер. міжвузівської науково-практичної конференції Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії 22 лютого 2024 року. Хмельницький, 2024. С. 242-247.
7. Starovoit L. Psychological and pedagogical aspects of preschoolers creative development in the process of creative labor training. Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej «Pedagogika.Współczesne tendencje w nauce i edukacji». Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. P. 84-87.